

Prezențe culturale românești creștine ale secolului al XVII-lea: Pater Ioan Căianu-Valahus

Cuvinte cheie: Ioan Căianu-Valahus, muzică, tipografie, Șumuleu-Ciuc
Key words: John Căianu-Valahus, music, typography, Șumuleu-Ciuc

Abstract

The authors, Emil and Valeria Pop, wished to evoke an important cultural romanian figure, of the 17th century. The humanist Ioan Căianu (March 8, 1629 – April 25, 1687) was a Transylvanian Franciscan monk and a Roman Catholic priest, musician, folklorist, humanist, constructor and repairer of organs, of Romanian origin (according to his own testimony, "Natus valachus sum" – "I was born a Vlach").

Caioni was born in Căianu Mic, at the time part of the Szolnok-Doboka comitatus (now in Bistrița Năsăud County). He grew up in Cluj-Napoca and Șumuleu-Ciuc. He was of a noble family – Caioni's aunt was the wife of a garrison commander in Miercurea-Ciuc. Through her connection, he was admitted in the Franciscan monastery of Șumuleu-Ciuc. He studied in with the Jesuits in Cluj-Napoca and continued his studies in Șumuleu-Ciuc. In 1647, he became a monk, and continued his studies in Târnava, training in music. He lived in Șumuleu-Ciuc, Lăzarea and Călugăreni. He died in Lăzarea and was buried, in accordance with his last wish, in an unmarked grave.

His most important works are: *Codex Caioni*, *Organo Missale*, *Cantionale Catholicum*, *acri Concentus*, *Calendarium*, *Antiphonarium Romanum* and others. His mentioning of the traditional Călușari dance in his musical notations makes this among the first to have ever recorded the custom. In 1675, Caioni founded a printing press in Șumuleu Ciuc, printing both his works and textbooks for the local Franciscan school. His *Cantionale Catholicum* went through four editions – 1676, 1719, 1805 and 1806.

Moto:

„Pater Ioan Căianu – Joannes Caioni Valachus – ridică privirile de pe foaia scrisă cu atâta migală și, dintr-odată, cântecul care-i umblase până atunci în închipuire se alese îndestul de puternic. Glasurile înalte și curate auzite în clipele acelea doar de el singur urcau și coborau dulce, într-o cântare lină, pe cât de mângâietoare, pe atât de nouă. Magnus Cantus Coelestis, la care lucra de câteva luni, cam de prin vară, se putea îmbogăți azi cu cel puțin două adaosuri care păreau mai frumoase decât toate părțile încheiate de el până atunci. Rămase nemișcat câteva clipe, copleșit de încordare și bucurie.” (Mihail Diaconescu, *Marele cântec*, Editura Muzicală, București, 1987)

Ioan Căianu, personalitate complexă umanistă și enciclopedică.

„De la constructor de mănăstiri și școli la constructor și reparator de orgi, maestru al interpretării muzicii de orgă, folclorist, scriitor, compozitor, botanist, educator, pictor, cronicar, tipograf, urmând toate treptele ierarhiei clericale, rămânând pentru toate timpurile, umanistul Renașterii târzii, precursor al umanismului în Transilvania, sinteza minții românești din toate timpurile.

De-a lungul carierei sale, s-a implicat în viața socială a timpului, a inițiat și a condus școli, a organizat internate de elevi, îngrijindu-se de hrana și educația lor, fiind un custode deosebit al bunurilor, instituțiilor pe care le-a slujit, devenind principalul ctitor al Gimnaziului din Șumuleu Ciucului”.

Se împlinesc anul acesta, dacă data nașterii sale a fost corect consemnată (a fost

vehiculat și anul 1630 ca an al nașterii, inspirat poate de o notiță a lui Ioan Căianu din 1684, luna martie, ziua 8, stil vechi, respectiv 21 martie, stil nou, sub semnul Echinocțiului de Primăvară, notiță făcută la împlinirea a „54 de ani de viață și 36 de frate”, călugărie), 380 de ani de la venirea la lumina zilei pământești a unei personalități de excepție a secolului al XVII-lea.

Nașterea, numele și grafia acestuia. Așadar, în anul 1629, la Căianul Mic, în ținuturile someșene, în zilele noastre, localitatea aparținând județului BN, se naște Ioan Căianu Valahul, cunoscut în epocă, dar și mai târziu ca „Ioannes Caioni Valachus”, cu mențiunea personală „ex parentibus schismaticis”, adică (acela) „născut din părinți ortodocși”.

Atestat documentar din anul 1456, Căianul Mic aparținea comitatului Solnoc-Dăbâca, numele propriu compus trimitând

spre noi rezonanța dacică a *dabei*, respectiv *davei*; cuvântul este un derivat diminutival, cu sufixul *-ica*, în alternanța fonetică *i/i*, paralelă cu alternanța *a/ă*; semantic, este un corespondent al diminutivului „cetățuia” de azi.

În memoria noastră afectivă, răsună coșbuciana Moarte a lui Gelu în complexul sonor al cuvântului Dăbâca.

Atestarea din 1456 folosește grafia cu *i* și un *s*: Kis Kaion, cea din 1485, grafia cu *y*: Kys Kayon, și din nou cu *i*, doi *s* și *K*, în anul 1611 și 1753, în arhivele localității, în care familia apare cu titluri nobiliare. Interesantă este și forma Kus Kajon / Kayon, fapt menționat de un scriitor maghiar Simon Jucundian care ar fi găsit însemnarea pe un manuscris al lui Căian: „Ut iipsemet scribit de Kus-Kayon”.

Originea nobilă a familiei se recunoaște din formula folosită de el în semnăturile pe care le păstrează unele documente ale epocii: Ioan Căian Românu de Căianul Mic, toponimicul sub forma din limba maghiară Kis Kajon, iar numele în varianta latinizată: Ioannes Kajoni / Caioni Valachus. Consemnările în documentele epocii păstrează mai ales grafia cu *K* și *j*: „Frater, Pater Joannes Kajoni aetatis suae annor”, pe un autoportret din 1673, în medalion; „Ioan Kajoni de Kus Kayon”, de data aceasta cu *y*, nu cu *j/i*, și cu *u* în loc de *i* sau *y*.

Actual, în studiile de specialitate se folosește grafia latină: Ioan Căian în limbile de circulație internațională și desigur și în limba română, iar cea cu *K* și *j* în studiile de limbă maghiară, perpetuată sistematic, în mod explicabil parțial, întrucât grafemul care notează consoana „c” se pronunță în limba maghiară „tj”..., ceea ce nu ar mai conserva toponimicul Căianu.

Nu apare tradus în maghiară nici numele „Ioan”, nici „Românu”, fiind omniprezentă forma Joannes... Valachus. Ar fi fost... Janos Olachus, cum s-a petrecut cu un alt ilustru transilvănean, umanistul născut la Sibiu, trăitor în Europa, Orăștie, Oradea, Bratislava, Zagreb, Strigonium, Olanda și prieten al lui Erasmus: Nicolaus Olachus sau Miklos Olah.

Patronimicul Căianu a fost luat de strămoșii săi, de la toponimicul Căian, obicei practicat în Evul Mediu.

Prima atestare a localității natale este din 1456.

Numele de familie Căian, tălmăcit azi de unii istorici din zonă „Căienar”, „Căinar” apare alături de numele Taut și Bilt; astăzi numele apar sub formele: Tăutu și Bilțiu, desemnând familii înstărite, cu titluri nobiliare, poate înrudite între ele, întrucât apar și ca nume compuse.

Un scurt istoric al familiei ni-l oferă paginile Răsunetului, o publicație bistrițeană, din 7.03.2009.

Copilăria și primii ani de școală se leagă de zona în care s-a născut: Căianu Mic, apoi Cluj-Mănăstur, unde și-a început studiile la Școala Iezuită de pe lângă Calvaria, străvechea Biserică din cartierul clujean.

În volumul „Există un limpede loc”, scriitoarea Cleopatra Lorințiu îi consacră un eseu, „Cântarea din închipuire”, din care cităm: „bucuria cântărilor din închipuire se stingea încet-încet și în locul lor rămânea doar tânjirea dureroasă care-l stăpânea totdeauna după ce înțelegea că e singur și lipsit de putere”. Închipuirea de demult era alimentată de sonoritățile satului natal care îi vor reda energia necesară Lucrării pentru care se născuse.

Studiile și devenirea spirituală. Activitatea. La școala iezuită, cu cadrele sale didactice excepționale, „tânărul Căianu va descoperi finalitatea unei culturi muzicale cu care va excela până la sfârșitul vieții sale” (V. Mocanu, *Ioan Căianu*, p. 27). Această școală oferea o instrucție muzicală superioară, nu numai în scopul însușirii cântecelor aferente Missei, ci și a celor laice. Monograful precizează că elevii acestei școli nu erau doar catolici, ci și de alte confesiuni, în special ortodocși. Există confirmarea faptului că însuși Episcopul ortodox român al Transilvaniei acelor vremuri și-a înscris nepotul la Seminarul Iezuit.

O atenție deosebită se acorda studiului orgii, marea pasiune a lui Căianu. Magistrul Oswaldus, organist, a exercitat o influență substanțială asupra procesului de formare muzicală, ca și a „destinului” său muzical.

Așa cum a precizat autorul monografiei mai sus citate, multiple cauze au determinat plecarea tânărului Căianu în estul Transilvaniei, unde avea legături de rudenie și unde securitatea individuală era asigurată; cel puțin se îndepărta de zona în care se exercitau violențele regimului calvin, de epicentrul epidemiei de ciumă care secera la acea dată

mii de vieți, precum și de atacurile sângeroase pe care le declanșaseră armatele turco-tătare aflate în acel timp în apropierea Clujului, marcându-i sensibilitatea la o vârstă relativ fragedă.

Aici, în estul Transilvaniei, „viața retrasă, ca și legăturile cu Moldova aduceau o undă de noutate ascunsă, propice studiului și meditației”.

A continuat școala la Șumuleu Ciuc.

Cauzele principale ale plecării sale din Cluj-Mănăștur sunt trei, în opinia autorului monografiei, istoricul clujean Vasile Mocanu: prigoana calvină și persecuțiile religioase exercitate asupra populației de confesiune ortodoxă, abaterea unei epidemii de ciumă asupra zonei Clujului, secerând mii de vieți, precum și o adevărată nebulie a distrugerii și a jertfelor sângeroase comise de oștile turco-tătare care se găseau foarte aproape de Cluj.

Așadar, tânărul Căianu a fost nevoit să se refugieze în estul Transilvaniei, unde avea rude: la Miercurea-Ciuc, locuia o mătușă a sa, căsătorită cu șeful Garnizoanei, căpitanul István Rác.

Pe acest fundal se petrece aderarea sa la catolicism, dar el nu încetează nicio clipă să se simtă și să afirme că este român; întreaga sa activitate atestă atașamentul său neclintit față de tradiția românească, tocmai într-o perioadă critică și umilitoare pentru ea. Alături de el, un număr mare de fii de români au participat la „salvarea” populației din Transilvania inundată de erezia calvină. Numărul românilor este mare și în rândurile discipolilor școlilor mănăstirești. În afară de români mai erau înscriși elevi din Franța, Austria, Bulgaria, Belgia, Polonia, Bavaria, Tirol, Praga etc.

Prin activitatea sa propriu-zisă și prin statutul său de monah, frate (pater, frater) respectiv călugăr franciscan („zocolantis”, „purător de saboți”?), va petrece mult timp la Șumuleu și Lăzarea, în cadrul mănăstirilor franciscane.

La Șumuleu, tânărul Căianu se remarcă mai ales în domeniul muzicii, Liturghiei și al picturii, dar fără a neglija studiul științelor naturii, al paleografiei și desigur al disciplinelor teologice.

Paralel, desfășoară o activitate de colecționar de cântece. Rezultatul acesteia îl vor constitui lucrările din păcate pierdute: Antiphonarium Romanum, Himnarium, De origine custodiae, care apar în 1649, la doi ani

după depunerea jurământului de monah franciscan. Jurământul de monah îl depune în anul 1647.

Pentru a-și continua studiile, pleacă la Tyrnavia / Trnava, un orașel de lângă Bratislava, cu numele maghiarizat Nagyszombat.

Aici va urma studii superioare de teologie și filosofie. Pentru scurt timp va funcționa aici ca preot, în anul 1655, timp în care își va perfecționa și studiile de muzică ecleziastică și de orgă, desigur.

După reîntoarcerea sa, va locui la Călugăreni, apoi la Lăzarea și din nou la Șumuleu-Ciuc.

În anul 1650 este numit profesor și organist la Școala Monahală de la Șumuleu. El se afirmă, deci, nu numai ca un om de artă, ci și ca un pedagog excelent, ca un om de știință deprins cu observația exactă, cu cercetarea riguroasă, precum și ca organizator de școli, deosebit de întreprinzător.

S-a străduit pretutindeni, să ridice școlile mănăstirești la rangul de școli medii, angajând cadre didactice mirene, pe criteriul competenței, perfecționând învățământul umanist.

La Călugăreni, localitate din județul Mureș, a înființat o școală cu limbile de predare română și maghiară, pe care calvinii au desființat-o, iar la Șumuleu a pus bazele unei școli latinești, în 1668, școală care se transformă în anul 1686 în Școală Teologică.

A inițiat cursuri de pictură bisericească, de construcție și reparații de orgi, de antrenare a elevilor în scopul reprezentațiilor scenice

Acestea erau influențate de opera italiană, ambele fiind manifestări de tip baroc, cu deosebirea că teatrul școlar aparținea barocului popular, pe când opera aparținea celui aristocratic. Era un mijloc de popularizare a culturii și, ca și opera, avea la bază dorința de a reînvia antichitatea elenă.

Semnificativ pentru noi este faptul că erau puse în scenă piese cu caracter religios: Viflaimul veacului al XVII-lea avea aceleași personaje ca în secolul al XIX-lea: un crai, un înger, Iosif cu Maria și cinci păstori; replicile erau date în limbile română și maghiară, iar numele păstorilor erau românești: Bucur, Barbu, Todor, Nicolae, Moș Vasile. Episoade secundare ale piesei sunt preluate din repertoriul ortodox din zona folclorică a Someșului, nefiind excluse câteva contacte

realizate chiar prin intermediul lui Ioan Căianu (*op.cit.*, p. 158).

A fost un om de cultură deosebit de activ și apreciat. A fost desemnat în mai multe funcții, dar cea mai însemnată a fost aceea de vicar apostolic al Transilvaniei, reflectând faptul că se bucura de o largă recunoaștere a calităților și a meritelor sale.

Scriitorul Mihail Diaconescu surprinde în romanul Marele cântec și această perioadă frământată din viața lui Ioan Căianu. Desigur, cu alte metode și instrumente, monograful său clujean, Vasile Mocanu, o va face în cadrul monografiei citate.

Tipografia lui CĂIANU

Numele său se leagă și de Înființarea Tipografiei din Șumuleu, căreia Doamna Elisabeta Muckenaupt îi consacră o lucrare apărută în condiții grafice deosebite, cu un rezumat în limbile română și engleză intitulat: *Tipografia și legătoria de carte de la Șumuleu-Ciuc*, urmat de „Învățămintele unei expoziții”, text semnat de Leonard Pap și rostit la 15 decembrie 2001, cu ocazia vernisării expoziției de carte veche și obiecte ale vechii tiparnițe, consacrate împlinirii a 325 de ani de la înființarea tipografiei lui Kajoni, celor peste 200 de ani de activitate a acesteia.

După câteva date privitoare la apariția, în secolul al XIII-lea, pe filiera săsească, a franciscanismului în Transilvania, autoarea se referă la construirea Catedralei de la Șumuleu, în timpul domniei lui Iancu de Hunedoara, neexcluzând posibilitatea ca la construcția ei să fi contribuit efectiv în timpul regenței sale. Prima ei atestare documentară este din 1444. Urma să fie susținută drept punte de legătură cu misiunea catolică din Moldova. Autoarea afirmă că „Biserica Preafericitei Fecioare Maria” și Mănăstirea Franciscană au fost întemeiate și în scopul amintit. De-a lungul secolelor, biserica și mănăstirea au devenit centrul cultural-religios al zonei.

Privitor la fondarea tipografiei și a activității acesteia, Elisabeta Muckenaupt afirmă: „Fondatorul ei este considerat eruditul călugăr franciscan Joannes Kajoni / Ioan Căianu, care cu sprijinul contemporanului său, Modestus a Roma, fostul custode al franciscanilor transilvăneni, a obținut de la Roma aprobarea pentru înființarea tipografiei. Astfel, scrisoarea Sfintei Congregații, Sacra Congregatio de Propaganda Fide, din ziua de 22 iunie 1676, acordă franciscanilor din Ciuc dreptul de a

tipări gramaticile lui Aelius Donatus și Emanuel Alvarus, epistolele lui Cicero și abacul”.

În procurarea presei tipografice și a inventarului și apoi în editarea cărților, Căianu a fost sprijinit de călugări și intelectuali contemporani din rândul nobilimii transilvănene.

Prima carte tipărită a fost *Cantionale catholicum*, carte redactată de Căianu, o culegere de cântece reeditată ulterior în mai multe rânduri și care se bucură și astăzi de popularitate și circulație și în Moldova. Interferențele culturale de pe ambii versanți ai Carpaților Răsăriteni prin prisma circulației cântecului religios cunoscut în mediul ortodox sub numele de priceasnă ar putea constitui obiectul unei cercetări aprofundate.

Codicele CĂIANU

Pentru cultura românească cea mai importantă contribuție este Codicele Căianu: CODEX CAIONI, despre care Vasile Mocanu afirmă că „are întinderea și adâncimea unei secțiuni transversale prin istoria întregii culturi muzicale românești și europene”.

Anul 1985 marchează o nouă etapă în exegeza consacrată personalității sale.

Destinul lucrării a fost dramatic până în acest an. Timp de mai multe decenii ale secolului XX a fost ținut ascuns și numai printr-un miracol a fost scos la iveală într-o stare bună, putând fi și restaurat, apoi editat în colaborare rămâno-ungară, pus în circuitul natural al bunurilor spirituale.

Studiul Codicelui a cunoscut un reviriment prin publicarea culegerii în notație de tabulatură pentru orgă din sec. al XVII-lea, ca rezultat al unor aspirații nobile și legitime de cunoaștere și restituire a unei opere de seamă.

Cele două volume *Facsimile și Transcriptiones I, II* s-au realizat prin colaborarea dintre Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din București și Institutul De Muzicologie al Academiei Ungare de Științe din Budapesta, conform înțelegeri dintre Ministerele Culturii din cele două țări. „Sfera colecției MUZICALIA DANUBIANA se lărgeste în mod îmbucurător, cuprinzând și o lucrare de referință românească, scopul ei fiind publicarea documentelor cu caracter muzical, ce aparțin țărilor dunărene, relevând „dorința de a-și însuși valorile europene, rigurozitatea lui științifică și gustul lui muzical”, arată Dr. Octavian Lazăr Cosma și Dr. László Dobszay, în Prefața lucrării.

Îngrijirea ediției este Doamna Saviana Diamandi, care a avut acces neîngrădit la studiul manuscrisului, în descifrarea inițială a titlurilor, a textelor și a însemnărilor din Codice, în colaborare cu Doamna Elisabeta Muckenhaupt, redescoperitoarea acestuia, precum și cu sprijinul altor personalități culturale marcante, al unor instituții de cultură din București, Tg. Mureș Odorhei, a căror listă ar putea fi consemnată într-o lucrare consacrată exclusiv Codicelui.

Transcrierea integrală a Codicelui a fost executată direct de pe manuscris și fotografii la Miercurea-Ciuc și București în perioada septembrie 1986 și martie 1987, studiul aprofundat al manuscrisului și a întregii bibliografii s-a încheiat la începutul anului 1989 (cf. Saviana Diamandi).

Codexul cuprinde 346 de piese foarte variate ca factură, reflectând interesele muzicale ale epocii, îndeosebi ale lumii orășenești. Pe lângă câteva dansuri transilvane de interes pentru folcloriștii de mai târziu și un număr de bucăți compuse de Căianu însuși, majoritatea pieselor notate în Codice aparțin unor compozitori vestici de madrigale, motete, arii, dar și piese instrumentale, ceea ce i-a atras aprecierea ca „sinteza spirituală cea mai expresivă a muzicii românești în perioada feudală în Transilvania”.

Sursele acesteia sunt următoarele: muzica religioasă, conținând misse, imnuri, motete; dansurile la modă în secolele al XVI-lea și al XVII-lea: Gaillarde, Sarabanda, Courante, Allemande etc.; muzică populară mai ales românească, întrucât din cele 14 melodii de dans, 10 sunt românești. Sunt primele noastre melodii populare puse pe note, fapt ce arată clar caracterul științific și importanța muzicală a Codicelui. Este vorba de melodii de dans care au o origine vocală, dintre care unele supraviețuiesc și azi în memoria poporului nostru. Este o dovadă a contactului său neîntrerupt cu tradiția românească atât din zona sa de origine, cât și din Moldova.

Dispărut o vreme, Codicele a fost regăsit în anul 1985 zidit în pereții Bisericii din Șumuleu, împreună cu 124 de cărți vechi, în majoritate incunabule despre a căror existență vorbeau documente ale epocii.

Merită să fie menționat și faptul că o melodie de dans a lui Căianu a intrat în muzica clasică: este o prelucrare liberă a

temei din Dansul lui Lazăr Apor, o melodie românească prețuită la curtea acestui nobil și care circula legată de numele lui, dar era cunoscută sub numele de Chorea. A fost preluată de Johann Sebastian Bach în Suita în si, de Chopin în Fantezia nr. 13 și de Hector Berlioz în Marșul lui Rákoczi.

Și în muzica cultă românească regăsim unele melodii de dans de largă circulație păstrate din acele vremuri, în armonizările lui D. Kiriac și chiar în Rapsodia I de G. Enescu. Este vorba de Banul Mărăcine și de cântecul Pe cărare sub un brad.

În ceea ce privește circulația orală a unor piese din Marea Antologie Muzicală, cum o numește compozitorul și muzicologul Marțian Negrea, se poate cita din lucrările prezentate în cadrul Simpozionului Național organizat în localitatea natală a Părintelui Căianu afirmația că unele melodii circulă și azi în zona Someșului: Dans din Mireș, Nunta din Cana Galileii etc.

„Deosebit de sugestiv este Cântecul Voivodesei Lupu, un cântec istoric tragic, care reprezintă un bocet al Doamnei Lupu după ce Vasile Lupu a fost închis în Constantinopol în Închisoarea celor 7 Turnuri”.

Profesorul Viorel Moldovan scrie în cotidianul Răsunetul din Bistrița: „Cântecul: Creșteți flori și înfloriți, Că mie nu-mi trebuieți, Creșteți flori cât gardurile. Că nu vă rup vârfurile... este mai mult un cântec de durere al fetei măritate cu forța de mama sa în sat străin, la mare depărtare, fiind despărțită de fetele și feciorii din sat, cântat și astăzi de mama, o bătrânică de 84 de ani, care, ascultând melodia interpretată instrumental de studenții Conservatorului Gheorghe Dima din Cluj, pe dată mi-a cântat-o cu versurile ei de peste 350 de ani vechime, ca și versurile pentru piesa Dans zglobiu prelucrată de Doru Popovici”.

Marțian Negrea consideră deosebit de prețioasă contribuția istorică și folclorică a lui Ioan Căianu pentru noi, românii: „Aceasta cu atât mai mult cu cât aceste 10 melodii românești constituie o dovadă care ne vorbește despre vechimea, trăinicia și superioritatea cântecului nostru, aruncând în același timp și o rază luminoasă asupra unui popor care știe să-și prețuiască și să-și păstreze cu sfințenie comorile sale sufletești... prin munca sa atât de multilaterală, înregistrată în analele secolului al XVII-lea, a contribuit și acest fiu al

neamului nostru românesc la sporirea culturii cu o serie de manifestări de seamă, în organul artelor și literelor. Amintirea lui se cuvine să fie păstrată în analele istoriei române”.

Ioan Căianu – cetățean și personalitate europeană. A fost un român ardelean, care până la vârsta de 19 ani a aparținut comunității ortodoxe. Va mărturisi această apartenență prin precizarea frecventă „Valachus ex parentibus schismaticis”, știut fiind că întotdeauna catolicii i-au considerat mereu pe ortodocși autori ai Schismei, ceea ce nu este în întregime real.

A fost botezat în religia *ortodoxă*, în comuna Aghireș, de un preot româno-calvin, „complexonul” *româno-calvin* exprimând o realitate a epocii, în sensul că exista totuși o convenție, o înțelegere între ortodocși și calvinii care se întreceau la acea dată cu catolicii în prozelitism, o înțelegere ca românii să fie botezați în religia ortodoxă de preoții calvini, de a se oficia și alte ritualuri religioase în rândul credincioșilor ortodocși, dar să nu existe obligativitatea pentru aceștia de a deveni calvini. Faptul în sine reflectă epoca, sugerând numeroase conflicte, neconținutele oscilații și persecuții religioase la care au fost supuși românii ortodocși din Transilvania în frământatul secol al XVII-lea.

Și-a afirmat originea românească și ortodoxă cu o prețuire deosebită și cu un orgoliu convingător în afirmațiile sale cu accente intenționate, de parcă ar fi prevăzut că peste secole i se va nega această identitate, ca și când a fi catolic ar fi devenit identic cu a fi maghiar(izat), în această zonă a noastră; dimpotrivă, am putea spune că el evocă, de

câte ori poate, originea sa și a părinților săi, implicit a strămoșilor săi, prin sintagma consacrată: „Valachus ex parentibus schismaticis”, adică ortodocși.

Este interesant că personalitatea acestui umanist de elită este revendicată de mai multe popoare europene din spațiul cultural central și est-european. Românii și-l revendică pe drept cuvânt, el însuși afirmându-și originea românească și ortodoxă, precum am mai arătat; maghiarii catolici din zona noastră, subliniem, îl revendică în virtutea faptului că în viziunea lor a fi catolic este sinonim cu a fi maghiar, ceea ce este un abuz, o exagerare proliferată până în zilele noastre, vizibilă prin faptul că reuniunile catolice se oficiază în singura limbă pe care o doresc ei legitimată aici, anume maghiara, ceea ce în secolul nostru și în mileniul nostru nu ar trebui să se mai conceapă, fiind perimat faptul de a nu utiliza o limbă de circulație internațională, precum și limba statului în care trăim, ca limba majorității, limba națională a statului nostru național unitar, România.

Dar nu este vorba doar de atât: slovacii și cehii și-l revendică, în virtutea faptului că și-a făcut studiile la Tyrnavia, orașelul de lângă Bratislava, unde era preot din 5 noiembrie 1655,

Așa cum am afirmat, a fost un om de seamă pe care Ardealul, și prin el România, l-a dat culturii europene și universale, dar și celei românești și maghiare. Este unul dintre românii ctitori de cultură depășind granițele unei țări și ale unei singure limbi..

În galeria cetățenilor de onoare ai Europei Unite se află la loc de cinste și Căianu.

Emil POP, Valeria POP

Bibliografie – Bibliography

1. *CODEX CAIONI, saeculli XII (Facsimile și Transcriptiones)*, Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România și MTA, Zenetudományi Intezet, *Colecția MUZICALIA DANUBIANA*, volumele 14 a,b (vol I; II), București, 1993. Ediție îngrijită de Saviana Diamndi, Agnes Papp.
2. Elisabeta Muckenhaupt, *A Csíksomlyói Ferences Nyomda és Könyvkötő Műhely*, Tipografia și legătoria de carte de la Șumleu-Ciuc, Editura Csíki Székely Múzeum, 2007.
3. Vasile Mocanu, *Ioan Căianu*, Cluj-Napoca, 1985.
4. Mihail Diaconescu, *Marele cântec*, ediția a II-a, 1987.
5. Cleopatra Lorințiu, *Există un limpede loc*, cap. Cântarea din închipuire, Editura Sport-Turism, București, 1989.
6. Prof. Viorel Moldovan, *Umanistul Ioan Căian Românu*, în „Răsunetul”, cotidianul bistrițenilor de oriunde, 7 martie 2009.

Pater Ioan Căianu-Valahus